

**การเสริมสร้างพลังอำนาจกับการดูแลสุขภาพคนพิการทางสติปัญญา:
บทเรียนการพัฒนาศูนย์เรียนรู้เพื่อฟื้นฟูสุขภาพคนพิการ**
**Caring for the Health and Empowerment of People with Intellectual
Disability: Lessons Learned from the Development of a Learning
Center for Rehabilitation of the Disabled**

ชัยวัฒน์ อินไชยา¹ เบญจยามาศ พิลายนต์² สงกรานต์ นักบุญ³ สมสมร เรืองวรบูรณ์⁴
ชินกรณม์ แदनกาไสย⁵ และ ปฐมพร ปานลักษณ์⁶

Chaiwat Inchaiya,¹ Benjayamas Pilayon,² Songkran Nakbun,³
Somsamorn Ruengworaboon,⁴ Chinnakorn Dankasai⁵ and Pathomporn Panluck⁶

บทคัดย่อ

คนพิการทางสติปัญญา คือ บุคคลที่มีความพิการด้านพัฒนาการและมีระดับเข่าปัญญาต่ำกว่าคนทั่วไป จึงมีข้อจำกัดทั้งในการดำเนินชีวิตและการมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกับผู้อื่นในสังคม สร้างความยากลำบากในการดำเนินชีวิตทั้งต่อตัวคนพิการและครอบครัว การส่งเสริมให้ครอบครัวและคนพิการทางสติปัญญาได้รับรู้ถึงพลังอำนาจและศักยภาพของตนเองในการจัดการกับปัญหาและควบคุมสถานการณ์ต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพ จึงเป็นหัวใจสำคัญที่จะช่วยให้คนพิการและครอบครัวมีคุณภาพชีวิตที่ดีและสามารถดำเนินชีวิตต่อไปได้ บทความนี้จึงนำเสนอเกี่ยวกับการนำแนวคิดการเสริมสร้างพลังอำนาจไปใช้ในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของคนพิการทางสติปัญญาและครอบครัว และบทเรียนการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้เพื่อฟื้นฟูสุขภาพคนพิการในตำบลวังตามัว จังหวัดนครพนม ซึ่งดำเนินการเสริมสร้างพลังอำนาจเครือข่ายชมรมผู้ปกครองคนพิการทางสติปัญญา จนกระทั่งชมรมมีศักยภาพและได้รับการพัฒนาเป็นศูนย์เรียนรู้ มีการดำเนินงานและกิจกรรมต่างๆ ขับเคลื่อนไปอย่างต่อเนื่อง ช่วยให้ทั้งตัวคนพิการและครอบครัวมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เป็นตัวอย่างของการประยุกต์ใช้แนวคิดการเสริมสร้างพลังอำนาจกับการ ส่งเสริมคุณภาพชีวิตคนพิการทางสติปัญญาและครอบครัว ซึ่งสามารถที่จะนำองค์ความรู้นี้ไปพัฒนาและประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของสังคมและชุมชนที่แตกต่างกันต่อไป

คำสำคัญ : การเสริมสร้างพลังอำนาจ ; คนพิการทางสติปัญญา ; ครอบครัวคนพิการทางสติปัญญา ; ศูนย์เรียนรู้

¹⁻⁵ อาจารย์ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครพนม มหาวิทยาลัยนครพนม, Lecturer, Boromarajonani College of Nursing Nakhon Phanom, Nakhon Phanom University

⁶ ประธานชมรมผู้ปกครองคนพิการทางสติปัญญาจังหวัดนครพนม, President of the Nakhon Phanom Intellectually Disabled's Parents Club

ABSTRACT

People with intellectual disability are those with a developmental disability and a lower intelligence level than the average person. They have limitations both in making a living and interaction with others in society. Their intellectual disability creates difficulties in everyday life for both the disabled and their families. To encourage families and people with intellectual disability to realize their potential and power to deal with problems and control various situations efficiently is a key to helping people with disability and their families live a better life and have ability to continue to live. This article presents the concept of empowerment to promote the quality of life of people with intellectual disability and their families, and the lessons learned from the operation of the Learning Center for Rehabilitation of the Disabled in Wang Ta Mua sub-district, Nakhon Phanom province. This center operates the empowerment of a network of the Intellectually Disabled's Parents Club until it has potential and has been developed as a learning center. Its operations and activities are driven continuously and help both the disabled and their families live a better life. The center is an example of the application of the concept of empowerment to promote the quality of life of people with intellectual disability and their families. The body of this knowledge can be used to develop and apply to suit the contexts of society and community which are different.

Keywords : Empowerment ; People with Intellectual Disability ; Families of People with Intellectual Disability ; Learning Center

บทนำ

ปัจจุบันประเทศไทยมีคนพิการเพิ่มขึ้นกว่า 1.7 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 2.62 ของประชากรทั้งประเทศ (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2560) ตามประกาศกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ พ.ศ.2555 ได้กำหนดประเภทคนพิการไว้ 7 ประเภท ได้แก่ ความพิการทางการมองเห็น การได้ยินและสื่อความหมาย การเคลื่อนไหวหรือทางร่างกาย จิตใจ หรือพฤติกรรม สติปัญญา และออทิสติก โดยในบรรดาคนพิการทั้งหมด คนพิการทางสติปัญญา ถือว่าเป็นคนพิการที่มีความอ่อนแอ (Vulnerable) มากที่สุด เนื่องจากเป็นผู้ที่บกพร่องความสามารถในการรับรู้ การคิด และการตัดสินใจ (อานนท์ ศรีบุญเรือง และ หทัยกาญจน์ กำเนิดเพชร, 2557)

คนพิการทางสติปัญญาในประเทศไทย คิดเป็นร้อยละ 6.99 ของคนพิการทั้งประเทศ (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2560) ซึ่งความพิการประเภทนี้ เป็นความบกพร่องของสมองที่ไม่สามารถรักษาให้กลับมาเป็นปกติได้ ส่งผลให้บุคคลมีข้อจำกัดทั้งทางด้านสติปัญญา การเรียนรู้ และการปรับตัวในการดำรงชีวิตประจำวัน จึงมีคนพิการทางสติปัญญา และครอบครัวผู้ดูแลจำนวนมากไม่น้อยที่ยังดำรงชีวิตด้วยความยากลำบาก การดูแลคนพิการทางสติปัญญาจึงมุ่งเน้นการฟื้นฟู

ความสามารถในการช่วยเหลือตนเองให้ได้มากที่สุด และลดการพึ่งพาผู้อื่น เพื่อให้คนพิการสามารถพึ่งพาตนเอง และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น (วิมลนันท์ พุฒินิชพงษ์, 2558 ; เลิศสิริ ราชเดิม, 2557) โดยบทบาทในการฟื้นฟูและการดูแลผู้พิการ เป็นบทบาทและหน้าที่หลักของครอบครัวตั้งแต่แรกเกิดดำเนินไปจนตลอดชีวิต ต้องใช้พลังงาน ความอดทน และความตั้งใจจริงอย่างมาก ซึ่งอาจจะส่งผลให้ครอบครัวผู้ดูแลเกิดความรู้สึกเครียด เหนื่อยล้า วิตกกังวล และซึมเศร้าขึ้นได้ เนื่องจากความก้าวหน้าและพัฒนาการของการฟื้นฟูคนพิการทางสติปัญญาจะเป็นอย่างช้าๆ ต้องคอยสอนซ้ำๆ และย้ำอยู่บ่อยๆ (นาถอนงค์ บำรุงชน, พนิดา รัตนไพโรจน์ และ จารุวรรณ ประดา, 2557; Dave, Mittal, Tiwari, Parmar, Gedan, & Patel, 2014)

การดูแลและช่วยเหลือครอบครัวให้สามารถให้การอบรมเลี้ยงดูและฝึกสอนให้คนพิการทางสติปัญญาได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้คนพิการมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ซึ่งแนวคิดการเสริมสร้างพลังอำนาจ (Empowerment) ให้กับครอบครัวผู้ดูแลคนพิการทางสติปัญญา เป็นอีกหนึ่งแนวคิดที่จะช่วยเสริมสร้างศักยภาพของครอบครัว ให้สามารถดูแลและจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้ อีกทั้งยังช่วยนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงการรับรู้ของครอบครัวผู้ดูแลคนพิการทางสติปัญญา จากความรู้สึกว่าเป็น “ภาระ” เปลี่ยนไปสู่ความรู้สึกว่าเป็น “พลัง” ที่จะก่อ

ให้เกิดศักยภาพในการดูแลและฟื้นฟูคนพิการทางสติปัญญา ให้สามารถช่วยเหลือตนเองได้ รวมไปถึงสามารถที่จะทำประโยชน์ และสร้างสรรค์สังคม ส่งเสริมให้คนพิการทางสติปัญญาอยู่ในสังคมได้อย่างทัดเทียม หรือมีความเสมอภาคกับบุคคลทั่วไป ก่อให้เกิดความภาคภูมิใจและมีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ (นริสา วงศ์พนารักษ์ และศิรินาถ ตงศิริ, 2556) โดยแนวทางที่สำคัญของกระบวนการเสริมสร้างพลังอำนาจในการดูแลคนพิการทางสติปัญญาให้แก่ครอบครัวผู้ดูแล คือกระบวนการสร้างการเรียนรู้ในการดำเนินการแก้ไขปัญหา อันจะก่อให้เกิดทักษะและกระบวนการในการคิดวิเคราะห์การแก้ไขปัญหา และสามารถสร้างกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง รวมทั้งยังสามารถใช้ความรู้ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม อันจะเป็นพลังอำนาจที่จะนำไปสู่การดูแลคนพิการทางสติปัญญาของครอบครัวต่อไป ทั้งยังช่วยในการลดและป้องกันปัญหาทางสุขภาพจิตของครอบครัวจากความรู้สึกเป็นภาระ (Burden) ในการดูแลคนพิการทางสติปัญญาอีกด้วย ซึ่งกระบวนการเสริมสร้างพลังอำนาจ สอดคล้องกับแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ ฉบับที่ 4 พ.ศ.2555-2559 ที่ให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างพลังอำนาจ และได้กำหนดให้เป็นยุทธศาสตร์การเสริมสร้างพลังอำนาจให้แก่คนพิการและผู้ดูแลคนพิการ (คณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ, 2555)

ระบบการดูแลคนพิการของประเทศไทยในปัจจุบัน เน้นการดูแลในระดับชุมชน ซึ่งชุมชนจะมีศักยภาพในการจัดการ ปัจจัยสังคมที่กำหนดสุขภาพคนพิการ เช่น ความยากจนการอาศัยอยู่ในสภาวะแวดล้อมที่ไม่เหมาะสม การไม่มีผู้ดูแล เป็นต้น โดยชุมชนที่จัดการดูแลคนพิการได้จะมีปัจจัยเงื่อนไขสำคัญ คือ การสร้างการเรียนรู้ร่วมของประชาชนและเครือข่าย จะเห็นได้ว่าการใช้แนวคิดการเสริมสร้างพลังอำนาจในการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการและครอบครัว นอกจากจะมีการนำมาใช้ในระดับบุคคลและครอบครัวแล้ว ยังมีการประยุกต์ใช้เพื่อเสริมสร้างความยั่งยืนของชุมชนแห่งการเรียนรู้ (Development of a Community Empowerment Model to Promote the Sustainability of Learning Communities) (มิ่งขวัญ คงเจริญ, 2556) โดยการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ชุมชน อันเป็นแหล่งในการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารและสารสนเทศแก่ผู้ที่มีความสนใจ เพื่อให้สามารถเข้าไปเรียนรู้ผ่านรูปแบบการเรียนรู้จากสื่อการเรียนรู้ที่รวบรวมไว้อย่างเป็นระบบหรือเรียนรู้ผ่านกระบวนการจัดกิจกรรมที่ศูนย์การเรียนรู้จัดขึ้น (เรณูมาศ กุละศิริมา, นุจิรา รัศมีไพบูลย์, เปรมฤทัย แยมบรรจง และภาณุพงศ์ พนมวัน, 2559) ซึ่งการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ เพื่อฟื้นฟูสุขภาพคนพิการทางสติปัญญา โดยการดำเนินงานประสาน

ร่วมกันของชุมชน ทั้งในระดับบุคคล กลุ่มบุคคล และองค์กร ที่เกี่ยวข้อง ในการรวบรวมและจัดเก็บสื่อข้อมูลความรู้ในการฟื้นฟูสุขภาพคนพิการทางสติปัญญาอย่างเป็นระบบ เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้และประสบการณ์แก่เครือข่ายชุมชน หรือผู้ที่สนใจ เป็นอีกหนึ่งแนวทางที่สำคัญในการสนับสนุนให้เกิดเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่ยั่งยืน ถือเป็นการสร้างเสริมพลังอำนาจชุมชน เพื่อดูแลคนพิการทางสติปัญญาและครอบครัวให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นได้

ดังนั้นผู้เขียนในฐานะอาจารย์พยาบาลและกลุ่มองค์กร ที่ทำงานเกี่ยวข้องกับคนพิการทางสติปัญญา จึงมุ่งนำเสนอ เพื่อให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดการเสริมพลังอำนาจและการนำแนวคิดไปใช้ในการพัฒนาศูนย์เรียนรู้เพื่อฟื้นฟูสุขภาพคนพิการทางสติปัญญา ประกอบด้วยการนำเสนอใน 6 ส่วน ได้แก่ 1) คนพิการทางสติปัญญาคือใคร 2) ปัญหาและความต้องการของครอบครัวและคนพิการทางสติปัญญาในชุมชนไทย 3) หลักการและแนวคิดการเสริมสร้างพลังอำนาจ 4) แนวคิดการเสริมสร้างพลังอำนาจกับการส่งเสริมคุณภาพชีวิตคนพิการทางสติปัญญา 5) บทเรียนการดำเนินงานเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจคนพิการทางสติปัญญา ภายใต้การดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้เพื่อฟื้นฟูสุขภาพคนพิการ และ 6) บทสรุปและข้อเสนอเพื่อนำแนวคิดการเสริมสร้างพลังอำนาจไปใช้ในการพัฒนาการดูแลครอบครัวและคนพิการทางสติปัญญาในชุมชน ดังนี้

1. คนพิการทางสติปัญญาคือใคร

คนพิการทางสติปัญญาตามประกาศกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เรื่อง ประเภทและหลักเกณฑ์ ความพิการ หมายถึง การที่บุคคลมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวัน หรือการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม ซึ่งเป็นผลมาจากการมีพัฒนาการช้ากว่าปกติ หรือมีระดับเชาวน์ปัญญาต่ำกว่าบุคคลทั่วไป โดยความผิดปกตินั้นแสดงก่อนอายุ 18 ปี (ประกาศกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2555) สำหรับในทางการแพทย์คนพิการทางสติปัญญา หมายถึง บุคคลที่มีภาวะบกพร่องทางสติปัญญา (Intellectual Disability) กล่าวคือ เป็นภาวะที่บุคคลมีความบกพร่องความสามารถทางสติปัญญาในเรื่องทั่วไป เช่น การให้เหตุผล การแก้ไขปัญหา การวางแผน การคิดแบบนามธรรม การตัดสินใจ การเรียน และการเรียนรู้ ประสบการณ์ ส่งผลให้บุคคลปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมลดลง ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้โดยลำพัง และไม่สามารถรับผิดชอบเรื่องต่างๆ ในการอยู่ร่วมกับสังคม ตามมาตรฐานในการดำรงชีวิตประจำวันได้ ตั้งแต่หนึ่งด้านขึ้นไป (American Psychiatric Association: APA, 2013)

2. ปัญหาและความต้องการของครอบครัวและคนพิการทางสติปัญญาในชุมชนไทย

คนพิการทางสติปัญญาบกพร่องความสามารถในการคิด การวางแผนแก้ไขปัญหา และการตัดสินใจด้วยตนเอง ส่งผลกระทบต่อภาวะสุขภาพทั้งครอบครัวและตัวคนพิการเอง จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องค้นหาปัญหาและความต้องการของครอบครัวและคนพิการเพื่อให้การดูแลช่วยเหลือและส่งเสริมให้สามารถมีสุขภาพที่ดีขึ้น

ปัญหาและความต้องการพื้นฐานที่ต้องให้การดูแลช่วยเหลือแก่คนพิการทางสติปัญญาและครอบครัว คือการบกพร่องความสามารถในการช่วยเหลือตนเองและกิจวัตรประจำวัน หากคนพิการไม่สามารถช่วยเหลือตนเองขั้นพื้นฐานได้ ภาวะความรับผิดชอบในการดูแลทั้งหมดก็จะตกอยู่กับครอบครัวและผู้ดูแล ซึ่งเป็นสาเหตุที่จะนำไปสู่ปัญหาทางสุขภาพทั้งทางด้านร่างกายและด้านจิตใจของครอบครัวและผู้ดูแลตามมา รองลงมาคือปัญหาด้านการบกพร่องสมรรถภาพด้านการศึกษาและการส่งเสริมสมรรถภาพทางอาชีพ เนื่องจากความล่าช้าของพัฒนาการและสติปัญญาต่ำกว่าบุคคลทั่วไป การเรียนรู้และการพัฒนาทักษะต่างๆ จึงมีความยากลำบากและเป็นไปอย่างช้าๆ การดูแลและส่งเสริมเพื่อให้คนพิการเกิดทักษะในการใช้ชีวิตร่วมกับคนในสังคม การจัดการศึกษาพิเศษและเฉพาะคนพิการทางสติปัญญา (Special Education) และการส่งเสริมการฝึกอาชีพหรือทักษะความสามารถในการประกอบอาชีพ จึงมีความสำคัญที่จะต้องพัฒนาให้เกิดขึ้น ซึ่งกระบวนการการดูแลช่วยเหลือที่กล่าวมาทั้งหมด ต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งตัวแปรที่สำคัญที่สุด คือ ครอบครัวผู้ดูแลคนพิการที่ต้องมีความเข้มแข็งทางด้านจิตใจ มีความเชื่อมั่น และรับรู้ถึงพลังอำนาจของตนเอง ในการดูแลคนพิการทางสติปัญญาตลอดช่วงชีวิต (ทมลา บุญกาญจน์, ดารณี ศักดิ์ศิริผล, และ ไพฑูรย์ โพธิสาร, 2559; วิมลนันท์ พุฒินิชพงษ์, 2558)

3. หลักการและแนวคิดการเสริมสร้างพลังอำนาจ (Empowerment)

การเสริมสร้างพลังอำนาจ เป็นแนวคิดแบบพลวัต (Dynamic Concepts) ในการพัฒนาความรู้และทักษะภายในบุคคล เพื่อเพิ่มความสามารถในการตัดสินใจต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง ตั้งต้นด้วยกระบวนการคิดวิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุของปัญหา ค้นหาศักยภาพของตนเองภายใต้ข้อจำกัดที่เกิดขึ้น และนำศักยภาพที่มีไปปรับใช้ในการวางแผนเผชิญกับปัญหา และแก้ไข บุคคลจะกระทำและแสดงพฤติกรรมต่างๆ เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น รับรู้พลังอำนาจและศักยภาพของตนเอง ในการ

จัดการและควบคุมสถานการณ์ต่างๆ ที่ท้ายที่สุดจะเกิดความรู้สึกมีคุณค่าและเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง ปฏิบัติหน้าที่ของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดผลลัพธ์ของการเสริมสร้างพลังอำนาจใน 4 ด้าน (Gibson, 1995) ได้แก่

1) การมีศักยภาพของตนเองในการควบคุมสถานการณ์ (A Sense of Mastery of their Situation) คือการเผชิญกับสถานการณ์ที่เป็นปัญหา โดยนำความรู้และประสบการณ์เดิมมาผสมผสานกับศักยภาพและความสามารถของตนภายใต้ข้อจำกัดในสถานการณ์นั้นๆ มาใช้ในการวางแผนและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้

2) การมีความพึงพอใจในตนเอง (Personal Satisfaction) เมื่อการแก้ไขปัญหานั้นไปอย่างราบรื่นและประสบผลสำเร็จ ก็จะเกิดความรู้สึกยินดี เกิดความพึงพอใจในความสามารถของตนเอง และเกิดความมั่นใจในการเผชิญกับสถานการณ์ในครั้งต่อไป

3) การพัฒนาตนเอง (Self Development) เมื่อผ่านพ้นซึ่งปัญหาและรับรู้ถึงการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น ก็จะเกิดการเรียนรู้และพัฒนาตนเองมากขึ้นตามไปด้วย

4) การมีเป้าหมายและความหมายในชีวิต (Purpose and Meaning in life) คือความรู้สึกยอมรับ นับถือ เห็นคุณค่า และความหมายของตนเอง เชื่อมั่นในตนเอง เห็นความสำคัญของตนเองต่อหน้าที่ในความรับผิดชอบ และเห็นความสำคัญของตนเองต่อผู้อื่น

การเสริมสร้างพลังอำนาจในครอบครัวคนพิการทางสติปัญญา มีแนวทางที่หลากหลาย อาทิ เช่น การส่งเสริมให้เกิดการมีปฏิสัมพันธ์และการประสานความร่วมมือระหว่างครอบครัวคนพิการทางสติปัญญาด้วยกันเอง ระหว่างครอบครัวกับผู้เชี่ยวชาญ และระหว่างครอบครัวกับองค์กรส่วนท้องถิ่นที่ดูแล เป็นต้น (Wakimizu, Yamaguchi, & Fujioka, 2017) ซึ่งช่วยให้ครอบครัวสามารถดึงเอาแหล่งประโยชน์ทั้งภายในและภายนอกมาใช้ ในการสร้างเสริมพลังอำนาจให้กับตนเอง ส่งเสริมให้ครอบครัวรับรู้ถึงศักยภาพของตนเองมีกำลังใจ แรงจูงใจ ความเชื่อมั่นในความสามารถ และสามารถดูแลคนพิการทางสติปัญญาให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นได้ (นาถอนงค์ บำรุงชน, พนิดา รัตนไพโรจน์ และจาวรธรรม ประดา, 2557)

สำหรับแนวคิดการเสริมสร้างพลังอำนาจในชุมชน เป็นการกระตุ้นให้ชุมชนสนใจในปัญหาและค้นหาแนวทางในการแก้ไขปัญหานั้นเอง โดยประชาชนมีอำนาจในการตัดสินใจ ต่อการแก้ไขปัญหานั้น ออกแบบวิธีดำเนินกิจกรรมโครงการต่างๆ เพื่อการแก้ไขปัญหานั้นเอง (ศิริพร ชัมภลิจิต และวงจันทร์ เพชรพิเชษฐเชียร, 2559) นอกจากนี้ยังมีการผสมผสานหรือการบูรณาการแนวคิดและทฤษฎีต่างๆ ภายใต้แนวคิดการจัดการความรู้

เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของชุมชน บนพื้นฐานของการเรียนรู้และการเก็บรวบรวมข้อมูลในการขับเคลื่อนกิจกรรม หรือการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ และถ่ายทอดองค์ความรู้และประสบการณ์ของชุมชนแก่เครือข่ายชุมชนหรือผู้ที่สนใจ (เรณูมาศ กุละศิริมา, นุจิรา รัศมีไพบูลย์, เปรมฤทัย แยมบรมจจ และภาณุพงศ์ พนมวัน, 2559)

4. การเสริมสร้างพลังอำนาจกับส่งเสริมคุณภาพชีวิตคนพิการทางสติปัญญา

ภายใต้แผนยุทธศาสตร์ด้านการสร้างเสริมพลังอำนาจให้แก่คนพิการ และครอบครัวคนพิการของกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ได้นำเสนอแนวทางและมาตรการดำเนินการสร้างเสริมพลังอำนาจ ประกอบไปด้วย 1) การเข้าถึงบริการทางการแพทย์และสาธารณสุข และการได้รับสิทธิประโยชน์จากหลักประกันสุขภาพ กองทุนประกันสังคม และกองทุนเงินทดแทน 2) การได้รับการพัฒนาทักษะการเรียนรู้และการศึกษา 3) การได้รับการส่งเสริมความมั่นคงด้านอาชีพ การเข้าถึงสิทธิเสรีภาพในการเดินทาง การท่องเที่ยว และนันทนาการ และ 4) การพัฒนาศักยภาพด้านกีฬาสู่ความเป็นเลิศ ซึ่งแผนยุทธศาสตร์ดังกล่าวครอบคลุมคนพิการทุกประเภท รวมทั้งคนพิการทางสติปัญญา (คณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ, 2555) หน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ต่างให้ความสำคัญต่อการเสริมสร้างพลังอำนาจครอบครัวผู้ดูแลและคนพิการเพิ่มมากขึ้น มีการพัฒนาระบบบริการช่วยเหลือกันในด้านต่างๆ อย่างต่อเนื่องสะท้อนให้เห็นถึงความเข้าใจและการเห็นคุณค่าของคนพิการในสังคมที่เพิ่มมากขึ้น

ดังนั้นทีมผู้เขียนจึงขอเสนอแนะขอทบทวนการดำเนินงานเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจในศูนย์เรียนรู้เพื่อฟื้นฟูสุขภาพคนพิการทางสติปัญญา กรณีศึกษาอำเภอวังตามัว จังหวัดนครพนม ในหัวข้อต่อไป เพื่อแสดงให้เห็นถึงการนำแนวคิดการเสริมสร้างพลังอำนาจไปประยุกต์ใช้การดำเนินงานจริงในการเสริมพลังอำนาจครอบครัวคนพิการ

5. บทเรียนการดำเนินงานเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจกับการดูแลคนพิการทางสติปัญญา ภายใต้การดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้เพื่อฟื้นฟูสุขภาพคนพิการทางสติปัญญา

ชมรมผู้ปกครองคนพิการทางสติปัญญา จังหวัดนครพนม เป็นชมรมต้นแบบในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ของสมาคมผู้ปกครองคนพิการทางสติปัญญาแห่งประเทศไทย ทางชมรมได้มีการดำเนินงานเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจผู้ปกครองคนพิการในหลากหลายรูปแบบ สร้างเครือข่ายชมรมในระดับตำบล และมีการเสริมพลังอำนาจ ให้ชมรมพัฒนาเป็นศูนย์เรียนรู้ชุมชน

ครั้งนี้ผู้เขียนใคร่ขอเสนอสรุปบทเรียนการดำเนินงานศูนย์เรียนรู้เพื่อฟื้นฟูสุขภาพคนพิการ ในตำบลวังตามัว จังหวัดนครพนม ซึ่งเป็นเครือข่ายของชมรมผู้ปกครองคนพิการทางสติปัญญา จังหวัดนครพนม เนื่องจากเป็นพื้นที่ตัวอย่างที่ดีในระดับจังหวัด ในการฟื้นฟูสุขภาพคนพิการทางสติปัญญา ซึ่งเป็นกลุ่มองค์กรที่ร่วมขับเคลื่อนการดำเนินงานเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจครอบครัวผู้ดูแลและคนพิการทางสติปัญญา ที่เข้ามาร่วมเป็นสมาชิกในศูนย์เรียนรู้ และมีการขยายผลเสริมสร้างพลังอำนาจให้แก่ชมรมเครือข่ายผู้ปกครองในพื้นที่อื่นๆ โดยสรุปบทเรียนการดำเนินงานออกเป็น 5 ประเด็น ได้แก่ 1) แนวคิดการพัฒนาศูนย์เรียนรู้เพื่อฟื้นฟูสุขภาพคนพิการทางสติปัญญา 2) งานและกิจกรรมศูนย์เรียนรู้เพื่อฟื้นฟูสุขภาพคนพิการทางสติปัญญาเพื่อเสริมพลังอำนาจผู้ปกครองคนพิการและคนพิการ 3) การเชื่อมโยงกับภาคีเครือข่ายในการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้เพื่อฟื้นฟูสุขภาพคนพิการทางสติปัญญา 4) ผลกระทบต่อการดูแลสุขภาพคนพิการ และ 5) ปัจจัยเงื่อนไขแห่งความสำเร็จของการเสริมสร้างพลังอำนาจภายใต้การดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้เพื่อฟื้นฟูสุขภาพคนพิการทางสติปัญญา

5.1 แนวคิดการพัฒนาศูนย์เรียนรู้เพื่อฟื้นฟูสุขภาพคนพิการทางสติปัญญา

ชมรมผู้ปกครองคนพิการทางสติปัญญา จังหวัดนครพนม ได้มีการสนับสนุนให้มีกิจกรรมและการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้การฟื้นฟูสุขภาพคนพิการทางสติปัญญา ตำบล วังตามัว จังหวัดนครพนม โดยขับเคลื่อนการดำเนินงานภายใต้แนวคิดการเสริมสร้างพลังอำนาจแกนนำชมรมผู้ปกครองเด็กพิการทางสติปัญญา ครอบคลุมผลลัพธ์ของการเสริมสร้างพลังอำนาจทั้ง 4 ด้าน (Gibson, 1995) ซึ่งจะได้กล่าวในหัวข้อที่ 5.2

5.2 การดำเนินงานและกิจกรรมศูนย์เรียนรู้เพื่อฟื้นฟูสุขภาพคนพิการทางสติปัญญาเพื่อเสริมพลังอำนาจผู้ปกครองคนพิการและคนพิการ

1) การมีศักยภาพของตนเองในการควบคุมสถานการณ์ผู้ปกครองคนพิการทางสติปัญญาที่มีปัญหาในการดูแลบุตร ได้พยายามค้นหาแหล่งประโยชน์ที่ให้การช่วยเหลือคนพิการ จึงจัดตั้งชมรมและคณะกรรมการชมรมผู้ปกครองคนพิการทางสติปัญญา เกิดการรวมกลุ่มของเครือข่ายชมรมผู้ปกครองในตำบล จัดทำกลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อนเพื่อเกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การดูแลคนพิการทางสติปัญญา และประสานหน่วยงานให้ความช่วยเหลือในการดูแลบุตร

2) การมีความพึงพอใจในตนเอง เมื่อการแก้ไขปัญหาเป็นไปอย่างราบรื่นและประสบผลสำเร็จ หลังการเข้าร่วมเครือข่าย

ชมรมผู้ปกครองคนพิการ ตำบลวังตามัว ได้ประสบความสำเร็จในการพัฒนาศักยภาพผู้ปกครอง คนพิการ และจากการได้เข้าร่วมเครือข่ายชมรมผู้ปกครองคนพิการในระดับจังหวัด และระดับประเทศ ส่งผลให้เกิดการพัฒนาศักยภาพแกนนำชมรมผู้ปกครอง เช่น การฝึกนวดเพื่อการบำบัด การกระตุ้นพัฒนาการบุตร อาชีวะบำบัดโดยการฝึกทักษะอาชีพให้แก่คนพิการทางสติปัญญา เป็นต้น

3) การพัฒนาตนเอง เมื่อผ่านพ้นซึ่งปัญหาและรับรู้ถึงการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น โดยหลังจากสมาชิกได้เข้าร่วมชมรมได้มีการยกระดับเป็นศูนย์เรียนรู้ได้มีการจัดกิจกรรมพัฒนาอาชีพ จัดหาช่องทางการจำหน่ายสินค้าสำหรับผู้ปกครองและครอบครัว การจัดหางานสำหรับคนพิการทางสติปัญญาที่ช่วยเหลือตนเองได้ตามกฎหมายมาตรา 33 และ 35 รวมทั้งได้จัดบริการฟื้นฟูสุขภาพ เช่น การนวดบำบัด การส่งเสริมพัฒนาการ อาชวบำบัด วาริบำบัด ดนตรีบำบัด เป็นต้น

4) การมีเป้าหมายและความหมายในชีวิต คือความรู้สึกรับ ยอมรับ นับถือในตนเอง เห็นคุณค่า ความหมาย และเชื่อมั่นในตนเอง เห็นความสำคัญของตนเองต่อหน้าที่ในความรับผิดชอบ และเห็นความสำคัญของตนเองต่อผู้อื่น ในประเด็นนี้ พบว่าหลังจากที่มีการยกระดับจากชมรมเป็นศูนย์การเรียนรู้ ครอบครัว และคนพิการมีรายได้จากการดำเนินงาน และได้รับการยอมรับ และความเชื่อมั่นในแนวทางการดำเนินการเพื่อฟื้นฟูสุขภาพคนพิการทางสติปัญญา จึงได้มีการเปิดพื้นที่เป็นศูนย์เรียนรู้ให้หน่วยงานทั้งภายในและภายนอกพื้นที่เข้ามาศึกษาดูงาน เช่น เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเข้ามาเรียนรู้การทำงานของชมรม เครือข่ายชมรมผู้ปกครองคนพิการในเขตพื้นที่อื่นๆ เข้ามาเรียนรู้ข้ามพื้นที่ เป็นต้น

5.3 การเชื่อมโยงกับภาคีเครือข่ายในการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้เพื่อฟื้นฟูสุขภาพคนพิการทางสติปัญญา ศูนย์เรียนรู้เพื่อฟื้นฟูสุขภาพคนพิการทางสติปัญญา ได้มีการดำเนินการเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจร่วมกับภาคีเครือข่ายอื่นๆ ได้แก่ 1) องค์การบริหารส่วนตำบลและ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในพื้นที่ ได้ใช้เป็นสถานที่ดูงานของหน่วยบริการสุขภาพ หน่วยบริการสุขภาพที่มีความเชี่ยวชาญด้านกระตุ้นพัฒนาการเด็กพิการทางสติปัญญา ได้มาเป็นวิทยากรพัฒนาศักยภาพแกนนำศูนย์การเรียนรู้ 2) สมาคมผู้ปกครองคนพิการทางสติปัญญาแห่งประเทศไทย ให้การสนับสนุนด้านงบประมาณ และการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้ผ่านการดูแลโดยเครือข่ายชมรมผู้ปกครองคนพิการทางสติปัญญา จังหวัดนครพนม โดยได้ให้แกนนำในชมรมตำบลวังตามัว ร่วมประชุมและลงพื้นที่

แลกเปลี่ยนรู้กับพื้นที่ตำบลยอดชาติ อำเภอวังยาง จังหวัดนครพนม ซึ่งเป็นศูนย์เรียนรู้ด้านการพัฒนาอาชีพ 3) สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด (พมจ.) ให้การสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินโครงการของศูนย์การเรียนรู้ 4) ศูนย์ศึกษาพิเศษ สนับสนุนให้เกิดการรวมกลุ่มผู้ปกครองที่มาใช้บริการ โดยผู้ปกครองจะได้รับความรู้และร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพบุตร 5) มหาวิทยาลัยนครพนม ได้ร่วมพัฒนางานวิจัยและนวัตกรรมการดูแลสุขภาพคนพิการ ร่วมกับศูนย์การเรียนรู้ และ 6) นักจิตวิทยาและพยาบาลจิตเวชจากโรงพยาบาลจิตเวชนครพนมราชชนครินทร์ ได้สนับสนุนผู้เชี่ยวชาญการดูแลสุขภาพเด็กพิการทางสติปัญญา

5.4 ผลกระทบต่อการดูแลสุขภาพคนพิการ

ผลการดำเนินงานส่งผลกระทบต่อ การดูแลสุขภาพคนพิการ ครอบครัว และชุมชน ดังนี้

- 1) คนพิการทางด้านสติปัญญาได้รับการด้านการฟื้นฟูสุขภาพอย่างครอบคลุมและทัดเทียม
- 2) เกิดเครือข่ายการทำงานเพื่อขับเคลื่อนการดูแลสุขภาพคนพิการ
- 3) เกิดการเรียนรู้การดำเนินงานของกลุ่มผู้ปกครอง ทำให้เกิดแรงบันดาลใจในการพัฒนา กลุ่ม
- 4) คนพิการและครอบครัวมีรายได้
- 5) ผู้ปกครองมีความรู้ในการดูแลสุขภาพคนพิการ
- 6) ผู้ปกครองมีทักษะในการประกอบอาชีพ
- 7) มีจำนวนครัวเรือนสมาชิกเพิ่มขึ้น

5.5 ปัจจัยเอื้อต่อความสำเร็จในการเสริมสร้างพลังอำนาจ ภายใต้การดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้เพื่อฟื้นฟูสุขภาพคนพิการทางสติปัญญา

- 1) การสนับสนุนการดำเนินงานของสมาคมผู้ปกครองคนพิการทางสติปัญญาแห่งประเทศไทย
- 2) กฎหมายและนโยบายตามมาตรา 33 และ มาตรา 35 ที่สนับสนุนการจ้างงานคนพิการ
- 3) การสร้างภาคีเครือข่ายกับ หน่วยงานภาครัฐ เช่น สมาคมหรือชมรมที่เกี่ยวข้องกับการดูแลสุขภาพคนพิการทางสติปัญญา องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) หน่วยบริการสุขภาพ สถาบันวิชาการ ศูนย์ศึกษาพิเศษ พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด เป็นต้น

6. บทสรุปและข้อเสนอแนะ ในการนำแนวคิดการเสริมสร้างพลังอำนาจไปใช้ในการพัฒนาการดูแลครอบครัว และคนพิการทางสติปัญญา ภายใต้การดำเนินงานของชมรมหรือศูนย์การเรียนรู้เพื่อฟื้นฟูสุขภาพคนพิการ

จากบทเรียนการดำเนินงาน จะเห็นได้ว่าเป็นการดำเนินงานเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของคนพิการและครอบครัวในระดับเครือข่ายที่สร้างผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของคนพิการทางสติปัญญาและครอบครัว นำสู่การสังเคราะห์ข้อเสนอแนะเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของคนพิการทางสติปัญญาและครอบครัว ผ่านการดำเนินงานในลักษณะศูนย์การเรียนรู้ ดังนี้

6.1 สมาคม ชมรม และกลุ่มองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการดูแลคนพิการทางสติปัญญา

1) สนับสนุนให้มีระบบและกลไกการดำเนินงานของเครือข่ายที่ครอบคลุมการเสริมพลังอำนาจในระดับชมรม จนกระทั่งสามารถที่จะยกระดับเป็นศูนย์การเรียนรู้ได้ โดยจัดทำสรุปบทเรียนของแต่ละพื้นที่ เพื่อจัดทำแผนยุทธศาสตร์ด้านการเสริมสร้างพลังอำนาจของเครือข่ายด้านการดูแลสุขภาพคนพิการทางสติปัญญา ที่ครอบคลุมทั้งในบุคคล ครอบครัว และชุมชน

2) สนับสนุนการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ด้านการดูแลสุขภาพคนพิการ โดยพัฒนาหลักสูตรจากการถอดบทเรียนของแต่ละพื้นที่ที่มีการดำเนินการได้ดี และจัดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้แก่ภาคีเครือข่ายทั้งในและนอกพื้นที่

6.2 หน่วยบริการสุขภาพ หน่วยบริการสุขภาพในพื้นที่ ได้ร่วมพัฒนาศักยภาพคนพิการทางสติปัญญาและครอบครัว รวมทั้งออกแบบการจัดการหลักสูตรของศูนย์เรียนรู้หรือกลุ่มองค์กรด้านคนพิการทางสติปัญญา ร่วมกับเครือข่ายหรือกลุ่มองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการดูแลคนพิการทางสติปัญญา

6.3 สถาบันวิชาการ ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อสนับสนุนการนำแนวคิดการเสริมสร้างพลังอำนาจไปประยุกต์ใช้อย่างครอบคลุมทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน กลุ่มองค์กร และหน่วยงาน เป็นต้น

6.4 องค์กรบริหารส่วนตำบล ควรมีการสนับสนุนการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้หรือชมรมที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพสำหรับคนพิการทางสติปัญญา

6.5 ศูนย์บริการคนพิการ ปัญญาพร ประจำจังหวัด ได้จัดทำแผนในการตรวจประเมินพัฒนาการเด็กพิการทางสติปัญญาและแผนการกระตุ้นพัฒนาการในด้านต่างๆ ตามความเหมาะสมและความจำเป็นของคนพิการ

6.6 ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัด สนับสนุนบุคลากรที่มีความรู้ความชำนาญในการดูแลเด็กพิการทางสติปัญญา

มาเป็นวิทยากรหรือให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ เพื่อให้สมาชิกศูนย์การเรียนรู้สามารถนำความรู้ และสามารถใช้อุปกรณ์ในการกระตุ้นส่งเสริมพัฒนาการเด็กพิการทางสติปัญญาได้อย่างเหมาะสม

สรุป

การเสริมสร้างพลังอำนาจ เป็นแนวคิดที่มีการนำไปประยุกต์ใช้ในการดูแลสุขภาพบุคคลทุกๆ ช่วงวัย ทั้งในมิติการส่งเสริม การป้องกัน การรักษา และการฟื้นฟูภาวะสุขภาพ ซึ่งเป็นกระบวนการเสริมสร้างความสามารถและพัฒนาศักยภาพของบุคคลนำไปสู่การเรียนรู้ เข้าใจ และเชื่อมั่นในตนเอง การเสริมสร้างพลังอำนาจให้แก่คนพิการทางสติปัญญาและครอบครัว เป็นอีกหนึ่งแนวทางของการดูแลช่วยเหลือและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการทางสติปัญญาให้ดีขึ้น

การประยุกต์ใช้การเสริมสร้างพลังอำนาจในปัจจุบัน มีได้มุ่งเน้นเฉพาะในระดับบุคคล และครอบครัวเพียงอย่างเดียว โดยเฉพาะในการดูแลสุขภาพคนพิการทางสติปัญญา ได้มีการขับเคลื่อนแนวคิดการเสริมสร้างพลังอำนาจในระดับเครือข่ายชมรม ผู้ปกครองคนพิการทางสติปัญญา จนกระทั่งชมรมมีศักยภาพ และได้รับการพัฒนาเป็นศูนย์เรียนรู้ ซึ่งมีการดำเนินงานและกิจกรรม เช่น การจัดตั้งชมรม การพัฒนาศักยภาพแกนนำชมรม เป็นพื้นที่ให้หน่วยงานอื่นเข้ามาศึกษาดูงาน การพัฒนาอาชีพและจัดหางานสำหรับคนพิการและครอบครัว การเชื่อมโยงเครือข่ายการดูแล เป็นต้น โดยมีปัจจัยเงื่อนไขสำคัญคือ การมีนโยบายและกฎหมายในการสนับสนุนการดูแลคนพิการ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานและกลุ่มองค์กรที่เกี่ยวข้อง สิ่งเหล่านี้สะท้อนการเสริมสร้างพลังอำนาจคนพิการในรูปแบบการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ที่จะช่วยยกระดับสุขภาพให้คนพิการทางสติปัญญาต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2560). รายงานข้อมูลสถานการณ์ด้านคนพิการในประเทศไทย. สืบค้นเมื่อ เมษายน 2560, จาก http://dep.go.th/sites/default/files/files/news/สถานการณ์คนพิการ_มีนาคม2560_0.pdf
- คณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ. (2555). แผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ ฉบับที่ 4 พ.ศ.2555-2559. กรุงเทพฯ : เทพเพ็ญวานิสัย.
- ทมลลา บุญญาญจน์, ดารณี ศักดิ์ศิริผล, และไพฑูริย์ โพธิสาร. (2559). รูปแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยผู้ปกครองมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาทักษะการช่วยเหลือตนเองสำหรับเด็กสมองพิการ. *วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*, 17; 1-15.
- นริสา วงศ์พนารักษ์ และศิรินาถ ตงศิริ. (2556). การใช้แนวคิดการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการโดยชุมชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ. *วารสารวิจัยสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 6 (3); 6-10.
- นาถอนงค์ บำรุงชน, พนิดา รัตน์ไพโรจน์, และจารุวรรณ ประดา. (2557). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างพลังอำนาจผู้ดูแลผู้บกพร่องทางพัฒนาการและสติปัญญา. สืบค้นเมื่อ เมษายน 2560, จาก <http://www.tci-thaijo.org/index.php/JPNMH/article/download/24639/20967>.
- ประกาศกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เรื่องประเภทและหลักเกณฑ์ความพิการ พ.ศ.2555 (2555,26 กรกฎาคม) ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 129 ตอนพิเศษ 199 ง. หน้า 22-23
- มิ่งขวัญ คงเจริญ. (2556). การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจของชุมชนเพื่อเสริมสร้างความยั่งยืนของชุมชนแห่งการเรียนรู้. สืบค้นเมื่อ เมษายน 2560, จาก http://www.research.chula.ac.th/web/cu_online/2556/vol_20_02.html.
- เรณูมาศ กุลละศิริมา, นุจิรา รัศมีไพบุลย์, เปรมฤทัย แยมบรรจง และภาณุพงศ์ พนมวัน. (2559). แนวทางในการจัดการความรู้ โดยใช้เครือข่ายแหล่งการเรียนรู้ชุมชน ตำบลโคกโคเฒ่า อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี. *วารสารวิจัย มสค สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 12 (1); 155-170.
- เลิศสิริ ราชเดิม. (2557). คู่มือแนวทางการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือ/ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้พิการทางสติปัญญาทางการเรียนรู้และทางออกทิสติกในระดับจังหวัด. กรุงเทพฯ : ปียอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด.
- วิมลนันท์ พุฒวิมลพงค์. (2558). การดูแลพยาบาลสำหรับเด็กและวัยรุ่นที่มีความพิการทางสติปัญญา ใน อ. สิทธิวงค์, ป.ยุทธไตร, พ. เกสรสมุทร, และ ว. ถาน้อย (บก.) *การพยาบาลจิตเวชศาสตร์*. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์ พับลิชชิ่ง.
- ศิริพร ชัมภลลิขิต และวงจันทร์ เพชรพิเชษฐเชียร. (2559). การเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน. กรุงเทพฯ : มาตาการพิมพ์.
- อานนท์ ศรีบุญเรือง และหทัยกาญจน์ กำเนิดเพชร. (2557). สิทธิในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของผู้พิการทางสติปัญญา. สืบค้นเมื่อ เมษายน 2560, จาก <http://www.rs.mahidol.ac.th/rs-journal/vol.10/10-007.pdf>
- American Psychiatric Association. (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders* (5thed.). Arlington, VA : American Psychiatric Publishing.
- Dave, D., Mittal, S., Tiwari, D., Parmar, M.C., Gedan, S., & Patel, V. (2014). Study of anxiety and depression in caregivers of intellectually disabled children. *Journal of Research in Medical and Dental Science*, 2, 8-13.
- Gibson, C. H. (1995). The process of empowerment in mothers of chronically ill children. *Journal of Advanced Nursing*, 21, 1201-1210.
- Wakimizu, R., Yamaguchi, K., & Fujioka, H. (2017). Family empowerment and quality of life of parents raising children with developmental disabilities in 78 families. *International Journal Nursing Sciences*, 4, 38-45.

Translated Thai References

- Announcement of Ministry of Social Development and Human Security about Types and Criteria of Disability, 2012 (26 July 2555). *The Government Gazette*, Volume 129, Special Edition 199, 22-23. [in Thai]
- Bamrungchon, N., Rattanaphairoj, P., & Prada, J. (2014). Developing a Program for Empowering the Givers of Care for the Developmentally and Intellectually Disabled Persons. Retrieved 28 April 2017, from <http://www.tci-thaijo.org/index.php/JPNMH/article/download/24639/20967>. [in Thai]
- Boonyakarn, T., Saksiriphol, D., & Phothisaan, P. (2016). A model of learning experience provision with parental involvement for enhancing self-help skills of children with cerebral palsy. *Journal of Education Research, Faculty of Education, Srinakharinwirot University*, 17, 1-15. [in Thai]
- Khongcharoen, M. (2013). Development of a Community Empowerment Model to Promote the Sustainability of Learning Communities. Retrieved April 2017, from http://www.research.chula.ac.th/web/cu_online/2556/vol_20_02.html. [in Thai]
- Khamphalikhit, S., & Phetphichetchian. (2016). *Strengthening the community*. Bangkok : Mata Printing. [in Thai]
- Kulasirima, R., Rasamiphai boon, N., Yambunjong, P., & Phanomwan, P. (2016). Practical guidelines to knowledge management using the network of community's learning sources in Khokkhotthao sub-district, Mueang district, Suphan Buri province. *SDU Research Journal Humanities and Social Sciences*, 12(1), 155-170. [in Thai]
- Ministry of Social Development and Human Security. (2017). Report on the Situation of People with Disabilities in Thailand. Retrieved April 2017, from http://dep.go.th/sites/default/files/files/news/สถานการณ์คนพิการ_มีนาคม 2560_0.pdf [in Thai]
- Phuthtiwanitchphong, W. (2015). Nursing care for children and adolescents with intellectual disability in A. Sibirunwong, P. Yutthatrai, P. Kesornsamut, & W. Thanoi (Eds.). *Psychiatric nursing*, pp. 259-287. Bangkok : Amarin Printing & Publishing Public Co., Ltd. [in Thai]
- Ratchadern, L. (Ed.). (2014). *Manual of care, assistance/ rehabilitation for the people with intellectual disability, learning disability and autism at the provincial level*. Bangkok: Beyond Publishing Co., Ltd. [in Thai]
- Sriboonrueang, A., & Kamnoedphet, H. (2014). The Right to Access the Criminal Justice System of People with Intellectual Disability. Retrieved April 2017, from <http://www.rs.mahidol.ac.th/rs-journal/vol.10/10-007.pdf>. [in Thai]
- The National Committee for the Promotion and Development of the Quality of Life of People with Disabilities. (2012). *National plan for the quality of life for people with disabilities* (4th ed.), 2012-2016. Bangkok : Theppenwanis printing. [in Thai]
- Wongphanarak, N., & Tongsir, S. (2013). Using the concept of rehabilitation of the disabled's capability by the community to improve the quality of life of the disabled. *Khon Kaen University Journal for Public Health Research*, 6(3), 6-10. [in Thai]